

§ 4. ТАК ЖИЛИ ЛЮДИ

Як працювати з джерелом

У цьому параграфі пропонуємо вам ще один вид візуальних джерел – це **реклама**. З нею ви зустрічаєтеся щодня. Слід пам'ятати, що рекламу використовують як засіб привернення уваги покупців, споживачів, глядачів для популяризації товарів, видоци, послуг. З реклами можна багато довідатися про суспільство та час, у якому вона з'явилася; галузі виробництва, моду, уподобання людей, торговельні зв'язки і навіть проблеми у стосунках між людьми.

Є реклама, яка за допомогою художніх засобів створює яскравий образ товару, або ж – більш інформативна, що містить текст з описом товарів і послуг, подає інформацію про власника, його адресу тощо.

Аналізуючи рекламу, слід відповісти на такі запитання:

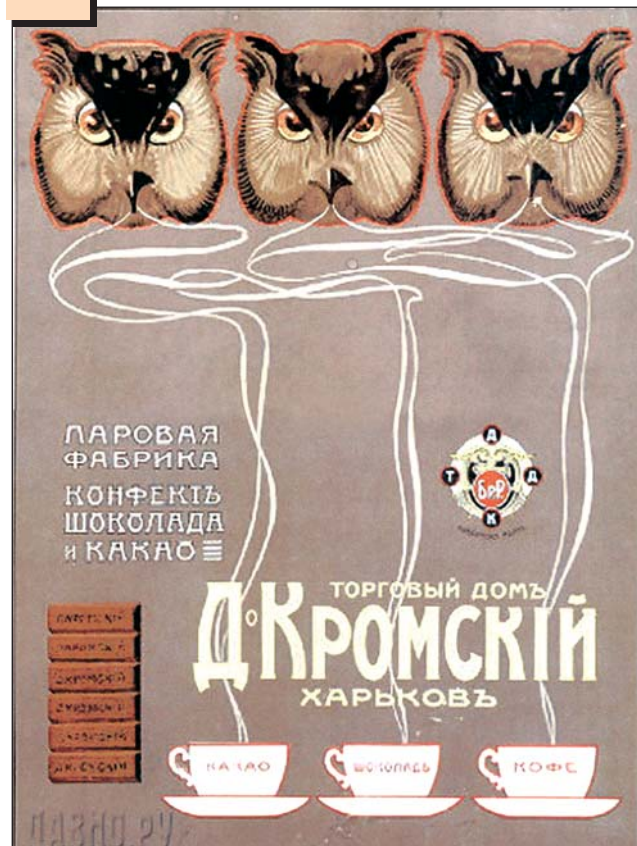
1. Який товар чи послуги пропонуються?
2. Яким періодом можна датувати рекламу? Чому ви так вважаєте?
3. До якої категорії населення належать потенційні споживачі? Поясніть свої міркування.
4. Які уявлення формує, на які стереотипи спирається реклама?
5. Яку інформацію про суспільство можна отримати з реклами? В чому «історичність» даної реклами? Які елементи реклами (художні, інформаційні) допомагають зробити висновки? Наскільки ці висновки відповідають іншим джерелам?
6. Чи звертаєте ви увагу на рекламу? Чому? Що вас у ній приваблює чи, навпаки, відштовхує?

58

Реклама тютюнових виробів московської фабрики Н.К. Попова. Російська імперія, початок ХХ ст.

59

Реклама торговельного дому Д. Кромського. Україна, початок ХХ ст.

60

Существ. съ 1898 г.
**РАЗРЪШЕННАЯ ПРАВИТЕЛЬСТВОМЪ
 ГАРАНТИРОВАННАЯ ЗАЛОГОМЪ
 КОМИССИОННО-ПОСРЕДНИЧЕСКАЯ
 КОНТОРА
 Г. І. МОРОНСКАГО**
 Киевъ, Владимирская ул. № 49 (вблизи городского театра).
 Телефонъ № 1428.

Исполняетъ всѣ порученія.

ЕДИНСТВЕННОЕ БЮРО, РАЗРЪШЕННОЕ УЧЕБНЫМЪ ОКРУГОМЪ.
 ДЛЯ РЕКОМЕНДАЦІИ ЛИЦЪ, ЗАНИМАЮЩИХСЯ
 ПЕДАГОГИЧЕСКОЮ ДЪЯТЕЛЬНОСТІЮ:
 УЧИТЕЛЬНИЦЪ, УЧИТЕЛЕЙ, ГУВЕРНАНТОКЪ,
 ВОИВЪ и ИНОСТРАНКОКЪ.

РЕКОМЕНДАЦІЯ РАЗЛИЧНЫХЪ СЛУЖАЩИХЪ
 въ имѣнія, фабрики, заводы, конторы, торговли, и проч.

**И
 ДОМАШНЕЙ ПРИСЛУГИ**

Наемъ Квартиръ.

Реклама посередницької контори.
 Україна, початок ХХ ст.

Працевлаштуванням займалися комісійно-посередницькі контори. Крім урядової ліцензії, яка надавала право займатися цим бізнесом, кожна посередницька контора обов'язково вносила заставу – на випадок виникнення претензій до неї. Одна з таких контор, яка належала Г. Моронському, була єдиною в Києві, що мала спеціальний дозвіл Київського навчального округу на працевлаштування домашніх учителів, гувернанток та бонн.

Газета по-киевски. – № 28. – 2003.

61

въ **КЛИНИЧЕСКОМЪ и РОДИЛЬНОМЪ ОТДѢЛЕНИИ**
 ПОВИВАЛЬНО-ФЕЛЬДШЕРСКОЙ ШКОЛЫ
Д-РА МЕД. П. Т. НЕЙШТУБЕ
 имѣются по всемъ болѣзнямъ
БЕЗПЛАТНЫЯ И ДЕШЕВЫЯ КРОВАТИ.
 Приемъ приходящихъ больныхъ ежедневно
 съ 10 ч. у. до 4 ч. д.
 РОЖЕНИЦЫ ПРИНИМАЮТСЯ
 ВО ВСЯКОЕ ВРЕМЯ, ДНЕМЪ и НОЧЬЮ.
 Киевъ, Андреевскій сп., 38/4,
 противъ церкви Андрея Первозваннаго.
 Лекарства приход. больнымъ по 25 коп. каждое.
 ВЪДНЕМЪ БЕЗПЛАТНО.
 ПЛАТА отъ 1 р. до 10 р. въ сутки за ПОМѢЩЕНІЕ,
СОДЕРЖАНІЕ, УХОДЪ, ВРАЧЕБНОЕ НАБЛЮДЕНІЕ и ЛЕЧЕНІЕ.

Реклама лікувальних послуг.
 Київ, початок ХХ ст.

1. Після ознайомлення з рекламою 58–61 та текстами 62–63, поданими нижче, визначіть, які зміни у повсякденному житті відбулися на початку ХХ ст. Чим вони були зумовлені?

2. Пригадайте матеріал § 1–2. На які з джерел цих параграфів могли спиратися автори джерел 62–63 для своїх висновків? Аргументуйте.

62

Погляд дослідника

У столицях і великих містах звичайним видом транспорту ставали автомобілі, метро та трамваї. Гасові та газові лампи в будинках і на вулицях замінювалися електричними. У закладах і багатих будинках з'явилися ліфти, телефони. Поліпшилося водопостачання.

Чай, кава та інші продукти, які раніше були доступні тільки деяким, тепер входили до повсякденного раціону.

У містах розширювалися можливості проведення дозвілля. Кінематограф, винайдений у 1895 р., залучав усе більше глядачів. Для чоловіків у центрі уваги були різноманітні спортивні змагання, серед яких велику популярність здобували футбольні матчі.

Швидкий індустріальний розвиток висував підвищені вимоги до системи освіти. Промисловість, транспорт, сільське господарство потребували фахівців, здатних управляти новою технікою. До початку ХХ ст. у більшості європейських країн на зміну загальній почат-

ковій освіті прийшла неповна середня освіта (шестирічна, а в деяких країнах – восьмирічна). Вона була обов'язковою. В Австро-Угорщині, наприклад, були передбачені штрафи для батьків, чиї діти не відвідували школу без поважних причин.

Цит. за: Алексашкіна Л.Н.
Новейшая история. – С. 14, 17.

63

Погляд дослідника

Селянський побут відрізняється патріархальністю. Традиції та релігійна мораль регламентували до дрібниць спосіб життя людей. Селянська родина вставала о 4 годині ранку, і до пізнього вечора в будь-яку пору року день був наповнений роботою. За столом хазяїн різав хліб і роздавав усім, першим починав трапезу. Їли, як правило, з однієї миски, по черзі наповнюючи ложки, розмовляти і сміятися заборонялося...

Тяжкі умови праці, недостатня матеріальна забезпеченість позачалися на способі життя мешканців робітничих окраїн. Часто родини перебували в постійних боргах, особливо важко було родинам, які втратили годувальника. Нерідко родини робітників тулилися в так званих квартирах ліжково-комірчиного типу. Вся обстановка комірчини – дошки для постелі, іноді матрац, стіл, 2–3 табуретки, скриня, декілька кухонних горщиків.

Родини кваліфікованих робітників жили в трохи інших умовах: нерідко мали підсобні господарства (присадибні ділянки, худобу, косовиці), повноцінним було харчування, вечорами лагодили, шили, майстрували, пекли, читали. Висококваліфіковані робітники випишували журнали, брали книжки в заводських і земських бібліотеках. Поступово робітники знайомилися із самодіяльним театром, кінематографом, осередками поширення культури ставали народні будинки, недільні школи.

Відсоток освічених серед робітників був значно вищий, ніж серед селянства. В цілому культурний рівень трудящих був низький.

Спосіб життя заможних верств багато в чому визначався можливостями та матеріальним станом їх представників, однак і в цьому випадку його становий характер проявлявся дуже чітко.

Дворянство, наприклад, віддавало перевагу урочистим прийомам та пишним балам. Купецтво любило збиратися у своїх клубах і влаштовувати банкети з різних приводів.

У дворянських родинах великого значення надавали вихованню дітей. Дворянська честь вважалася однією з головних чеснот. Дворяни своїх дочок віддавали в приватні пансіони й інститути шляхетних дівчат, для синів кращою вважалася військова кар'єра.

Жарова Л.Н., Мишина И.А.
История Отечества. – С. 19–23.

§ 5. ЩО ТАКЕ ПРОЦЕСИ МОДЕРНІЗАЦІЇ

64

Погляд очевидця

З розповіді робітника автомобільного заводу Г. Форда в Дедженхемі

Це найнудніша робота у світі. Це одна й та сама справа знову й знову. У ній немає ніяких змін, вона нас виснажує. Вона викликає в нас сильну стомленість. Вона уповільнює наші думки. Тут не потрібно думати... Ви просто робите це й робите. Ви це витримуєте заради грошей. Ось за що нам платять – за те, щоб ми терпіли нудність цього... Форд бачить вас скоріше як механізм, ніж людину. Вони стоять над вами постійно. Вони чекають від вас роботи в кожну хвилину дня.

Цит. за: Алексашкіна Л.Н.
Новейшая история. – С. 64.

65

Погляд очевидця

Зі спогадів українського поміщика та політичного діяча П. Скоропадського

Коли моєму брату виповнилося 10 років, а мені було 8, дід (мій дід, Іван Михайлович Скоропадський – колишній полтавський губернський предводитель дворянства) покликав нас до кабінету і серйозно заявив, що погратися ми завжди встигнемо, а от що нам потрібно знати, то це, як люди заробляють собі на хліб, і він нам допоможе про це дізнатися. Нам оголосили, що будуватимуть для нас селянську хату і що ми повинні допомагати робітникам у вільний від уроків час. До нас приставили дядька Явля, прізвище його забув. Він нас вчив, як з маленькими